

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.6.37>

ADMINISTRACYJNE I PRAWNE ZABEZPIECZENIE DZIAŁALNOŚCI ZARZĄDZAJĄCEJ INSTYTUCJI SĄDOWYCH: DOŚWIADCZENIA KRAJÓW EUROPEJSKICH

Petro Mandziuk

student Naukowo-Badawczego Instytutu Prawa Publicznego (Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-3724-8868

petromandzyk@ukr.net

Adnotacja. Artykuł poświęcono problematyce administracyjnoprawnej regulacji zarządzania instytucjami sądowniczymi w wybranych krajach europejskich. Ujawnia się pojęcie działalności administracyjnej instytucji sądowniczych. Zbadano specyfikę zaplecza organizacyjnego sądów i ich podmiotów w niektórych krajach europejskich. Dokonano analizy europejskich doświadczeń obsługi kadrowej sądów oraz specyfiki funkcjonowania ich aparatów. Analizie poddano wybrane aspekty doświadczeń interakcji instytucji wymiaru sprawiedliwości ze społeczeństwem i środkami masowego przekazu. Stwierdzono, że europejskie doświadczenia w zakresie administracyjnej i prawnej regulacji działalności zarządczej instytucji wymiaru sprawiedliwości wskazują na różnorodność jej problemów i podejść do ich rozwiązywania. Europejskie doświadczenia funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości zawierają dowody na istnienie różnych organów i instytucji sądowniczych oraz zasad ich funkcjonowania w zależności od czynników etnicznych, regionalnych, geograficznych, politycznych, społecznych i ekonomicznych.

Słowa kluczowe: społeczeństwo, mediatorzy, programy wychowawcze, odpowiedzialność, sąd.

ADMINISTRATIVE AND LEGAL ENSURING THE MANAGEMENT ACTIVITIES OF JUDICIAL INSTITUTIONS: THE EXPERIENCE OF EUROPEAN COUNTRIES

Petro Mandzik

Laureate of the Research Institute of Public Law (Kyiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-3724-8868

petromandzyk@ukr.net

Abstract. The article is devoted to the issue of administrative and legal regulation of the management of judicial institutions in certain European countries. The concept of administrative activity of judicial institutions is disclosed. Peculiarities of organizational support of courts and their subjects in some European countries are studied. An analysis of the European experience of personnel support of courts and the peculiarities of the functioning of their apparatuses was carried out. Some aspects of the experience of interaction of judicial institutions with the public and mass media are analyzed. It was concluded that the European experience of providing administrative and legal regulation of the management activity of judicial institutions demonstrates the diversity of its problems and approaches to their solution. The European experience of the functioning of the justice system contains evidence of the existence of various judicial bodies and institutions and the principles of their functioning depending on ethnic, regional, geographical, political, social, and economic factors.

Key words: public, mediators, educational programs, responsibility, court.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУДОВИХ УСТАНОВ: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

Петро Мандзик

здобувач Науково-дослідного інституту публічного права (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-3724-8868

petromandzyk@ukr.net

Анотація. Стаття присвячена питанню адміністративно-правового регулювання управління судовими установами в окремих країнах Європи. Розкрито поняття управлінської діяльності судових установ. Досліджено особливості організаційного забезпечення судів, їх суб'єктів в окремих європейських країнах. Здійснено аналіз європейського досвіду кадрового забезпечення судів та особливостей функціонування їх апаратів. Проаналізовано окремі аспекти досвіду взаємодії судових установ з громадськістю та засобами масової інформації. Зроблено висновок, що європейський досвід забезпечення адміністративно-правового регулювання управлінської діяльності судових установ демонструє різноманітність її проблем та підходів до їх вирішення. Європейський досвід функціонування системи правосуддя містить в собі докази існування різноманітних судових органів й установ та принципів їх функціонування залежно від етнічних, регіональних, географічних, політичних, соціальних, економічних чинників.

Ключові слова: громадськість, посередники, освітні програми, відповідальність, суд.

Актуальність теми. Належне та ефективне здійснення правосуддя неможливе без організації та адміністративно-правового забезпечення діяльності відповідних судових установ. Управлінська діяльність судових установ за своїм змістом та призначенням створює умови для злагодженого функціонування всієї системи правосуддя та ефективну діяльність кожної окремо взятої судової установи, завдяки чому досягається суворе дотримання принципів та процедур здійснення правосуддя.

Крім того, євроінтеграційні процеси, що відбуваються в Україні, в тому числі в частині реформування системи правосуддя, обумовлюють необхідність вивчення міжнародного досвіду функціонування (управлінської діяльності) судових установ для пошуку способів вирішення наявних у національній системі правосуддя проблем. Дослідження зарубіжного досвіду управлінської діяльності судових установ може бути корисним для удосконалення змісту чинного вітчизняного законодавства та практики його застосування в цій частині.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Висвітлення окремих питань зарубіжного досвіду управлінської діяльності судів європейських займалися Є.Б. Амбросімова, Т.В. Апарова, В.Д. Бринцев, В.В. Гордовенко, К.Ф. Гуценко, М.І. Клеандров, С.Ю. Обрусна, Л.А. Окунькова, В.В. Пейсіков, Ю.І. Стецовський, Ю.М. Тарасова, В.А. Туманов, В.І. Шишкін та ін. Проте дані дослідження стосуються окремих елементів адміністративно-правового забезпечення діяльності судів європейських країн. При цьому, ми вважаємо за необхідне дослідити закордонний досвід управлінської діяльності судів комплексно, визначивши її загальні риси та позитивні характеристики.

Виклад основного матеріалу. Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу, затверджена Президентом України 11.06.1998 року № 615/98, передбачає адаптацію законодавства України до законодавства ЄС та забезпечення прав людини, що передбачає реформування правової системи нашої країни, поступове наближення її до європейських стандартів (Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу, 1998).

Суть законодавчої, виконавчої та судової влади як гілок публічної (державної) влади дістає вияв через діяльність відповідних державних органів, покликаних її реалізовувати. Формою реалізації судової влади є правосуддя (Мельник, Бевзенко, 2014). Поряд з цим, слід розмежовувати правосуддя як форму реалізації судової влади та управлінську діяльність судових установ як форму публічного управління. Процес вирішення правових спорів судом супроводжується здійсненням як процесуальних (власне, правосуддя) так і непроцесуальних дій як суду, так і працівників суду.

Якщо ж зосередити увагу саме на судових установах, то Д.М. Притика, досліджуючи питання діяльності господарських судів в Україні, визначив судове управління як сукупність управлінських впливів, спрямованих на забезпечення необхідного рівня роботи судів, належне функціонування органів правосуддя. Предметом судового управління (адміністрування) вчений визначає питання: організації судових органів (установ); добору суддів і присяжних; управління кадрами судових органів; перевірки організації роботи судових органів (установ), вивчення й узагальнення судової практики; організації роботи з ведення судової статистики (Притика, 2003).

Відтак, для цілей цієї статті можемо визначити, що управлінська діяльність судових установ – це дії, що здійснюються уповноваженими особами судової установи (органу) в межах, порядку та способів, передбачених законодавством, з метою забезпечення роботи судової установи (органу) та належного організаційного забезпечення правосуддя.

Залежно від мети управлінської діяльності судових установ ми можемо виокремити такі їх напрямки: 1) локальне чи галузеве нормативно-правове забезпечення; 2) добір суддів та працівників судів (кадрова політика); 3) організація робочого простору та часу суддів з метою належного здійснення правосуддя; 4) інформаційно-аналітичне, матеріально-технічне та фінансове забезпечення здійснення правосуддя; 5) інформаційно-аналітичне, матеріально-технічне та фінансове забезпечення судових установ.

Слід відзначити, що процес правосуддя як певного порядку вирішення юридично значущих спорів здійснюється процесуальними та непроцесуальними (організаційними) діями як судді, так і працівників суду, що проявляється у відповідній управлінській діяльності судів як органів судової влади.

Науковець А.М. Хливнюк визначила три основні моделі побудови механізму організаційного забезпечення управлінської діяльності органів судової влади. За першою моделлю виконання зазначених функцій здійснюється Міністерством юстиції або ж іншим органом виконавчої влади (Німеччина, Франція, Італія, Фінляндія, Естонія). Друга являє собою змішану модель (Великобританія, Швеція, Данія, Ірландія, Угорщина), за якої зазначені функції делеговано органам виконавчої влади та судовим радам. За третьою моделлю (США, Канада, Казахстан, Вірменія, Узбекистан) судове адміністрування відокремлене від виконавчої влади (Хливнюк, 2009).

Так, в Німеччині, Франції, Італії, Бельгії організаційне забезпечення діяльності судової влади здійснюють відповідні міністерства юстиції, а в США, Канаді, Нідерландах та інших країнах для цього створено окремі органи.

Наприклад, у Німеччині земельне чи федеральне міністерство юстиції здійснює фінансування за державні бюджетні кошти діяльності судів, в тому числі підготовку та призначення суддів, забезпечення контролю за виконанням суддями своїх обов'язків. При цьому, з урахуванням спеціалізації судів, їх управлінською діяльністю займаються на рівні федерації різні міністерства, зокрема, федеральне міністерство юстиції відповідає за федеральну Судову палату, федеральні адміністративний, фінансовий, патентний, дисциплінарний суди, федеральне міністерство праці й соціального захисту - за федеральні суди з трудових і соціальних питань, тощо. У свою чергу, схожа система діє і на рівні земель (Шишкін, 2001).

Поряд з цим, у Великобританії діє змішана модель організаційного забезпечення управлінської діяльності судових установ, головною ланкою якої є старший суддя - лорд-канцлер, який поєднує у собі судову, виконавчу та законодавчу владу. Лорд-канцлер по суті є главою судової системи країни, виступає в ролі верховного судді, відіграє важливу роль при обговоренні законопроектів у парламенті (Апарова, 1996).

При цьому, питання судового управління у Великобританії віднесено до компетенції Служби судів та трибуналів (HM Courts & Tribunals Service), яка є органом виконавчої влади, що функціонує в межах Міністерства юстиції та є відповідальною за управлінську діяльність кримінальних, цивільних та сімейних судів та трибуналів в Англії та Уельсі, та здійснює забезпечення функціонування системи правосуддя (HM Courts & Tribunals Service, 2021).

Але навіть компромісні варіанти участі органів виконавчої та судової влади критикуються європейськими вченими. Участь органу виконавчої влади у визначенні цілей і завдань для судових органів суперечить конституційно закріпленому принципу незалежності суддів. При цьому, система судового управління, в якій визначальну роль гратимуть покзники розгляду справ призведе до того, що увага суддів буде сконцентрована в основному на кількості справ й на дотриманні встановлених строків, а не на всебічному та повному вирішенні справи по суті (Aarnio, Laukkanen, Liljeros, Raitio, 2005).

Також, у багатьох інших державах функціонують системи судової влади з широкими самостійними повноваженнями. Наприклад, у Швеції функціонує Рада суддів, яка як незалежний суб'єкт публічної адміністрації здійснює розробку бюджету судової влади та його пропорційного розподілення серед судових установ держави. Також, Рада суддів здійснює такі управлінські функції: кадрове забезпечення судів; матеріально-технічне забезпечення (в тому числі автоматизація та комп'ютеризація), адміністративне управління, фінансова звітність. Тобто, окрім організаційного забезпечення управлінської діяльності судових установ, Рада суддів відіграє важливу роль у формуванні бюджету та матеріально-технічному і кадровому забезпеченні судової гілки влади (Хливнюк, 2009).

На противагу моделям, в яких організаційне забезпечення управлінської діяльності судової системи не відокремлене від органів виконавчої влади, в деяких державах функціонує система управлінської діяльності органів судової системи, яка реалізовується відокремлено від органів виконавчої влади.

Наприклад, в Болгарії судова влада також має свій бюджет, який Вища судова рада цієї країни самостійно формує, розподіляє і контролює його видатки. У свою чергу, Литва, враховуючи її територіальний розмір, в плані визначення бюджетів судів пішла ще далі, встановивши, що кожен суд має право на власний бюджет, який окремим рядком прописаний у державному бюджеті, який затверджується парламентом (Репешко, 1998).

З аналізу даного зарубіжного досвіду в частині вирішення бюджетних питань саме органом, який є складовою системи правосуддя видається доцільним надання більш широких повноважень органам суддівського самоврядування саме в частині самостійного розподілу бюджетних коштів. Так само, доцільно, щоб сама судова влада могла не просто брати участь у формуванні свого бюджету, а й безпосередньо впливати на його розмір та рівномірний розподіл видатків з урахуванням завантаженості судів.

Так само різноманітні підходи використовуються органами систем правосуддя і в кадрових питаннях.

Наприклад, питання судового управління у Великобританії віднесено до компетенції Служби судів та трибуналів (HM Courts & Tribunals Service). До повноважень її співробітників віднесено: 1) забезпечення підтримуючого управління для справедливої, ефективної та доступної системи судів та трибуналів; 2) підтримка незалежності судової влади при здійсненні правосуддя; 3) сприяння вдосконаленню управління судами та трибуналами; 4) співробітництво з іншими організаціями та органами правосуддя, включаючи юридичні професії, для покращення доступу до правосуддя, якості та своєчасності прийняття рішень (HM Courts & Tribunals Service, 2021).

В Англії та Уельсі судді Суду Корони призначаються королевою за рекомендацією Лорда-канцлера, судді нижчих судів (мирові судді) – Лордом-канцлером. Кваліфікаційними вимогами до кандидатів на посаду судді є зайняття попередньою адвокатською практикою, наявність університетської юридичної освіти і спеціальної додаткової підготовки зі складанням іспитів при Юридичному товаристві – для соліситорів та при «Судових іннах» – для баристерів (Єгорова, 2010).

У Вищих обласних судах та регіональних судах Німеччини є голова, а також головуєчі та інші судді. Водночас, в місцеві суди очолюють одноособові судді. Всі працівники апарату відповідного суду відносяться до державних службовців різних груп (Gerichtsverfassungsgesetz Ausfertigungsdatum, 1950). Рішення про призначення суддів на місцевому рівні, зокрема перше, довічне призначення, чи підвищення приймає Управління юстиції відповідної землі. При цьому, вимоги щодо досвіду роботи, віку для першого призначення судді у Німеччині відсутні (Тужеляк, 2015).

Слід звернути увагу, що з аналізу законодавства ФРН про статус суддів можна констатувати, що посада помічника судді (як українському законодавстві) взагалі не передбачена. Водночас, німецьке законодавство передбачає наявність правозастосовників (Rechtspfleger). До них відносяться державні службовці, які виконують окремі завдання у сфері здійснення правосуддя, а саме питання земельної книги та реєстру, питання нагляду та спадкування, що доручаються ним для самостійного вирішення. Судові працівники також беруть участь у зверненні стягнення на нерухоме майно, накладенні арешту на майно, видачі повідомлень та повідомлень про примусове виконання, розгляді справи про неплатоспроможність та стягненні штрафів та позбавлення волі (Rechtspflegerinnen & Rechtspfleger, 2021).

У Польщі керівниками судових установ є: 1) в районному суді – голова суду та керівник апарату суду; 2) в обласному суді – голова суду, колегія суду та керівник апарату суду; 3) в апеляційному суді – голова суду, колегія суду та керівник апарату суду. Адміністративний нагляд за діяльністю судів загальної юрисдикції здійснюється Міністром юстиції, який також призначає голову суду призначається Міністром юстиції. Міністр юстиції також визначає кількість його заступників (Ustawa, 2001).

Консультаційна Рада європейських суддів (далі – КРЕС) відзначає, що роль голів судів зводиться до: представництва відповідної судової установи та суддів; забезпечення ефективного функціонування суду; здійснення правосуддя як власне суддею. Голова суду несе відповідальність за управлінську діяльність судової установи, в тому числі управління персоналом суду, матеріальними ресурсами та інфраструктурою. В деяких європейських державах повноваження голови судів можуть бути дуже широкими та включати найм, встановлення винагороди, переведення, притягнення до дисциплінарної відповідальності, оцінку продуктивності та звільнення працівників суду. Водночас у більшості європейських держав повноваження голови суду обмежені і такі завдання виконуються зовнішнім органом або особою. При цьому голови судів також повинні мати право утворювати організаційні підрозділи або відділи в суді з метою задоволення необхідних для належного функціонування суду потреб (Висновок № 19 (2016) Консультаційної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи з питання «Роль голів судів», 2016).

Також, в європейських країнах наявні дві моделі апарату суду, за яких апарат суду здійснює виключно організаційне забезпечення діяльності суду (більшість країн Європейського Союзу, зокрема, Франція, Швеція та ін.) або додатково виконання суддівських функцій (Німеччина, Австрія та ін.) (Малихіна, 2014).

Так, усі працівники апарату (секретаріату) суду у Франції відносяться до державних службовців і поділяються на головного секретаря суду (*greffier en chef*) та секретарів суду (*greffiers*). Зокрема, головний секретар (французький аналог керівника апарату) проводить кадрову політику, здійснює управління господарством, планує бюджет, організовує навчання працівників секретаріату, забезпечує його виконання, зберігає рішення, реєстри, архіви. Секретар суду у свою чергу реалізує функції, пов'язані з безпосередньою організацією процесу судочинства, допомогою суддям у веденні справ (ведення протоколу судового засідання, забезпечення порядку в залі судового засідання, реєстрація справ, виклик учасників справи, складання проектів судових рішень, тощо) (Малихіна, 2014).

Поряд з цим, працівники апаратів судів Німеччини поділяються на такі категорії: 1) *Rechtspfleger* - ті працівники апарату суду, які в певних випадках виконують функції судді, тобто можуть безпосередньо здійснювати правосуддя, зокрема у безспірних правовідносинах, вирішувати питання щодо встановлення опіки та піклування, затвердження заповіту, ведення земельних кадастрів, комерційних реєстрів, видачі ордерів на арешт фізичних осіб, наказів про приведення у виконання вироків, не пов'язаних з позбавленням волі, тощо); 2) працівники апарату суду, які не мають повноважень судді та здійснюють допоміжні функції, такі як узагальнення законодавства та судової практики, підготовка проектів судових рішень); 3) працівники, відповідальні за адміністративні питання (фінансові, питання інформаційних технологій, канцелярія суду); 4) технічний персонал (технічне оснащення суду, охоронці, прибиральники, тощо); 5) інші працівники (Малихіна, 2014).

Слід відмітити, що у сучасній демократичній країні важливу роль в управлінській діяльності суб'єктів публічної адміністрації відіграє ще й і зв'язок з громадянським суспільством. М. Вільгушинський слушно зазначає, що поза судовим процесом суд є для громадськості тим самим органом влади, як, наприклад, і будь-який орган виконавчої влади (Вільгушинський, 2013). Судові установи, як і решта суб'єктів публічної адміністрації, повинні виважено ставитися до доведення до громадськості інформації про свою діяльність. На сьогодні, відкритість та прозорість управлінської діяльності судових установ є запорукою формування високого рівня довіри громадськості до таких установ та до правосуддя як такого.

Розвиток демократії передбачає право громадян на отримання достатньої інформації про організацію та результати роботи органів публічної влади. Це ж стосується і судових установ.

Науковці розрізняють три основні моделі зв'язків судів з громадськістю та ЗМІ:

- європейська модель (у процесі комунікації суд представляє голова суду та уповноважені судді-спікери);
- американська модель (особою, відповідальною за інформування громадськості та ЗМІ, є уповноважений працівник апарату суду);
- гібридна модель за якою комунікацією займаються один або кілька суддів-спікерів та консультант (радник), відповідальний за зв'язки з громадськістю (Слісаренко, 2001).

При цьому, Консультаційна рада європейських суддів у своєму Висновку № 7 ССЄ вказувала на важливість здійснення судовими установами активної просвітницької ролі в інформуванні громадськості. Суди повинні діяти також як речники, посередники та ініціатори освітніх програм і заходів, які не залежать від діяльності ЗМІ та/або дій, відповідальність за які покладена на інші установи. КРЕС рекомендувала створити в судах відділи, відповідальні за прийом та інформування громадян; організувати поширення друкованих матеріалів та регулярне наповнення інформацією офіційних вебсайтів; організувати освітні форуми та/або регулярні зустрічі з громадянами, громадськими організаціями, політиків, студентів тощо («програми охоплення») (Андрияш, 2018).

У Латвії 2014 року Судова рада затвердила довідник з комунікації для суддів та комунікаційну стратегію для судів (Mita, 2018).

У Польщі також прийнято низку документів, які установлюють професійні стандарти спілкування судів з громадянами та ЗМІ (Dobre praktyki komunikacyjne dla sądów powszechnych. Ministerstwo Sprawiedliwości, 2021).

Розглядаючи зарубіжну практику комунікативної діяльності в публічному управлінні, науковець Н. Драгомирецька слушно відзначає, що на сучасному етапі в зарубіжних країнах методи комунікації, які характерні для системи зв'язків з громадськістю, переносяться в цифрове поле, що передбачає підвищення стандартів і поліпшення якості (Драгомирецька, 2016).

Наприклад, Судова адміністрація Норвегії розробила три основних документи з політики використання соціальних мереж: 1) довідник для судів, які розглядають можливість професійного використання соціальних мереж; 2) стратегію роботи судової адміністрації з соціальними медіа, у якій визначено мету й цільову групу для кожної соціальної мережі, приклади повідомлень для кожного медіа); 3) рекомендації щодо використання соціальних медіа для осіб, що працюють в судовій системі (Mejer, 2014).

Перелічені заходи можна вважати найбільш дієвими формами в управлінській практиці організації зв'язків судів з громадськістю. Особливої актуальності для системи судової влади України набуває діяльність, спрямована на підвищення рівня інтерактивності взаємин з громадськістю та ЗМІ шляхом управління процесом використання сучасних цифрових та медійних технологій. Уваги потребує планування, розроблення процедур для отримання зворотного зв'язку від відвідувачів судів (а також від суддів та працівників судів), адже, урахувавши низький рівень довіри населення, українські суди потребують не тільки розвитку прямих інформаційних зв'язків, а й урахування думки громадян – для розвитку діалогу з громадою, встановлення відносин на засадах партнерства у межах інформаційно-комунікативної діяльності, з метою формування управлінської моделі зв'язків з громадськістю (Торхова, 2021).

Висновки. Отже, європейський досвід забезпечення адміністративно-правового регулювання управлінської діяльності судових установ демонструє різноманітність її проблем та підходів до їх вирішення. Європейський досвід функціонування системи правосуддя містить в собі докази існування різноманітних судових органів й установ та принципів їх функціонування залежно від етнічних, регіональних, географічних, політичних, соціальних, економічних чинників. Водночас досвід інших країн (навіть позитивний) не може бути підставою для непродуманого копіювання та запозичення без врахування вказаних чинників та відповідної адаптації в Україні. Поряд з цим, розвиток національної системи судових установ не може здійснюватися у відриві від європейської та світової практики та доктринальних підходів.

Список використаних джерел:

1. Андріяш В.І., Агафонова Н.О. Сучасні підходи до трансформації управління зв'язками з громадськістю в органах правосуддя. Problems and Prospects of Territories' Socio-Economic Development: матеріали VII Міжнар. наук. конф. (м. Ополе, Польща, 4-7 квітня 2018 року). Opole: The Academy of Management and Administration. 2018. С. 263-265.
2. Апарова Т.В. Суды и судебный процесс Великобритании: Англия, Уэльс, Шотландия. М. Триада, ЛТД. 1996. 157 с.
3. Висновок № 19 (2016) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи з питання «Роль голів судів» (Страсбург, 10 лист. 2016 р.) URL: <https://zib.com.ua/ua/126746.html>
4. Вільгушинський М. Принципи взаємодії судів загальної юрисдикції з громадськістю. *Юридична Україна*. 2013. № 8. С. 88-94.
5. Драгомирецька Н. Комунікативна діяльність в публічному управлінні: зарубіжна практика. Забезпечення конструктивного діалогу між владою та суспільством: матеріали наук.-практ. конф. (м. Одеса, 28 квіт. 2016 р.). Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2016. С. 23-27.
6. Єгорова В.С. Деякий порівняльний досвід формування суддівського корпусу України і зарубіжних країн. *Вісник НТУУ «КПІ»*. Політологія. Соціологія. Право. 2010. № 2 (6). С. 108–113.
7. Малихіна А.О. Зарубіжний досвід організації та правового забезпечення роботи апарату суду. *Юрист України*. 2014. № 2 (27). С. 18–24.
8. Мельник Р.С., Бевзенко В.М. Загальне адміністративне право: Навчальний посібник. К. Ваіте, 2014. 376 с.
9. Притика Д.М. Організаційно-правові засади становлення і діяльності господарських судів України: автореф. дис. д-ра юрид. наук.: 12.00.10. Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. Х., 2003. 36 с.
10. Репешко П. Судова влада республіки Болгарії. *Право України*. № 12. 1998. С. 124-126.
11. Слісаренко І.Ю. Паблік рилейшнз у системі комунікації та управління: навч. посіб. Київ: МАУП, 2001. 104 с.
12. Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу, затверджена Президентом України 11 червня 1998 року № 615/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615/98>
13. Торхова Н.О. Удосконалення зв'язків з громадськістю в системі судової влади: державно-управлінський аспект. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі Публічне управління та адміністрування». Чорноморський національний університет імені Петра Могили. м. Миколаїв. 2021. 307 с.
14. Тужеляк Н. Про спеціалізацію та децентралізацію судової системи у Німеччині. *Всеукраїнське професійне юридичне видання «Юридична Газета online»*. № 22-23. 2015. URL: <https://yurgazeta.com/publications/practice/inshe/evropeyskiy-dosvid.html>
15. Хливнюк А.М. Міжнародний досвід організаційного забезпечення діяльності судів у контексті вивчення правового статусу Державної судової адміністрації. *Інформаційний вісник Вищої кваліфікаційної комісії України*. 2009. Вип. 3. С. 12-17.
16. Шишкін В.І. Судові системи країн світу. Юрінком Інтер. К. 2001. 343 с.

17. Aarnio A. Finland. In *L'administration de la justice en Europe et l'évaluation de sa qualité* / A. Aarnio, S. Laukkanen, H. Liljeros, J. Raitio. Paris: Montchrestienp, 2005. 276 p.
18. Dobre praktyki komunikacyjne dla sądów powszechnych. Ministerstwo Sprawiedliwości URL: <https://www.arch.ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/strategia/komunikacja/>
19. Gerichtsverfassungsgesetz Ausfertigungsdatum: 12.09.1950. URL: <https://www.gesetze-iminternet.de/gvg/GVG.pdf>
20. HM Courts & Tribunals Service. URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/hm-courts-and-tribunals-service>
21. Meyer H.N. Social Media and the Courts: Innovative Tools or Dangerous Fad? A Practical Guide for Court Administrators. *International Journal For Court Administration*. June 2014. URL: <https://www.iacajournal.org/articles/10.18352/ijca.136/galley/127/download/>
22. Mita D. La stratégie de communication judiciaire en Lettonie. *European Court of Human Rights*, 2018. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Speech_20180126_Mita_JY_FRA.pdf
23. Rechtspflegerinnen & Rechtspfleger. URL: <https://www.justiz.bayern.de/berufe-und-stellen/rechtspfleger/>
24. Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20010981070/T/D20011070L.pdf>

References:

1. Andriiash, V.I., Ahafonova, N.O. (2018). Suchasni pidkhody do transformatsii upravlinnia zviyazkamy z hromadskistiю v orhanakh pravosuddia [Modern approaches to the transformation of public relations management in justice bodies.]. *Problems and Prospects of Territories Socio-Economic Development: materialy VII Mizhnar. nauk. konf. (m. Opolie, Polshcha, 4-7 kvitnia 2018 roku)*. Opole: The Academy of Management and Administration. pp. 263-265. [in Ukrainian].
2. Aparova, T.V. (1996). Sudy i sudebni protsess Velikobritanii: Angliia, Uels, Shotlandiia. [Courts and judicial process Great Britain: England, Wales, Scotland.]. M. Triada, LTD. 1996. 157 p. [in Russian].
3. Vysnovok № 19 (2016) Konsultatyvnoi rady yevropeyskykh suddiv do uvahy Komitetu Ministriv Rady Yevropy z pytannia «Rol holiv sudiv» [Conclusion No. 19 (2016) of the Advisory Council of European Judges to the attention of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the issue "The role of heads of courts"] (Strasburh, 10 lyst. 2016 r.) URL: <https://zib.com.ua/ua/126746.html> [in Ukrainian].
4. Vilhushynskiy, M. (2013). Pryntsyipy vzaiemodii sudiv zahalnoi yurysdyktsii z hromadskistiю [Principles of interaction of courts of general jurisdiction with the public]. *Yurydychna Ukraina*. № 8. pp. 88-94. [in Ukrainian].
5. Drahomyretska, N. (2016). Komunikatyvna diialnist v publichnomu upravlinni: zarubizhna praktyka [Communicative activity in public administration: foreign practice]. *Zabezpechennia konstruktyvnoho dialohu mizh vladoiu ta suspilstvom: materialy nauk.-prakt. konf. (m. Odesa, 28 kvit. 2016 r.)*. Odesa: ORIDU NADU. pp. 23-27. [in Ukrainian].
6. Iehorova, V.S. (2010). Deiakyi porivnialnyi dosvid formuvannia suddivskoho korpusu Ukrainy i zarubizhnykh krain [Some comparative experience of the formation of the judicial corps of Ukraine and foreign countries. *Bulletin of NTUU "KPI". Visnyk NTUU «KPI»*. Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo. 2010. № 2 (6). pp. 108-113. [in Ukrainian].
7. Malykhina, A.O. (2014). Zarubizhnyi dosvid orhanizatsii ta pravovoho zabezpechennia roboty aparatu sudu [Foreign experience in the organization and legal support of the work of the court apparatus]. *Yuryst Ukrainy*. 2014. № 2 (27). pp. 18-24. [in Ukrainian].
8. Melnyk, R.S., Bevzenko, V.M. (2014). Zahalne administratyvne pravo [General administrative law: Study guide]: Navchalnyi posibnyk. K. Vaite, 2014. 376 p. [in Ukrainian].
9. Prytyka D.M. Orhanizatsiino-pravovi zasady stanovlennia i diialnosti hospodarskykh sudiv Ukrainy [Organizational and legal principles of formation and activity of commercial courts of Ukraine]: avtoref. dys. d-ra yuryd. nauk.: 12.00.10. Nats. yuryd. akad. Ukrainy im. Ya. Mudroho. Kh., 2003. 36 p. [in Ukrainian].
10. Repeshko P. Sudova vlada respubliky Bolharii [Judicial power of the Republic of Bulgaria]. *Pravo Ukrainy*. № 12. 1998. p. 124-126. [in Ukrainian].
11. Slisarenko I.Iu. Pablik ryleishnz u systemi komunikatsii ta upravlinnia [Public relations in the system of communication and management]: navch. posib. Kyiv: MAUP, 2001. 104 p. [in Ukrainian].
12. Stratehiia intehratsii Ukrainy do Yevropeiskoho Soiuzu [Strategy of Ukraine's integration into the European Union], zatverdzhena Prezydentom Ukrainy 11 chervnia 1998 roku № 615/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615/98> [in Ukrainian].
13. Torkhova, N.O. (). Udoshkonalennia zviyazkiv z hromadskistiю v systemi sudovoi vlady: derzhavno-upravlinskyi aspekt [Improving relations with the public in the judicial system: the state-management aspect]. *Dysertatsiia na zdobuttia naukovooho stupenia doktora filosofii v haluzi Publichne upravlinnia ta adminstruvannia». Chornomorskyi natsionalnyi universytet imeni Petra Mohyly. m. Mykolaiv. 2021. 307 p. [in Ukrainian].*
14. Tuzheliak N. Pro spetsializatsiiu ta detsentralizatsiiu sudovoi systemy u Nimechchyni [About specialization and decentralization of the judicial system in Germany]. *Vseukrainske profesiine yurydychne vydannia «Iurydychna Hazeta online»*. № 22-23. 2015. URL: <https://yurgazeta.com/publications/practice/inshe/evropeyskiy-dosvid.html> [in Ukrainian].
15. Khlyvniuk A.M. Mizhnarodnyi dosvid orhanizatsiinoho zabezpechennia diialnosti sudiv u konteksti vyvchennia pravovoho statusu Derzhavnoi sudovoi administratsii [International experience of organizational support of court activities in the context of studying the legal status of the State Judicial Administration]. *Informatsiinyi visnyk Vysshchoi kvalifikatsiinoi komisii Ukrainy*. 2009. Vyp. 3. pp. 12-17. [in Ukrainian].
16. Shyshkin, V.I. Sudovi systemy krain svitu [Judicial systems of the countries of the world]. *Yurinkom Inter*. K. 2001. 343 p. [in Ukrainian].
17. Aarnio A. Finland. In *L'administration de la justice en Europe et l'évaluation de sa qualité* / A. Aarnio, S. Laukkanen, H. Liljeros, J. Raitio. Paris: Montchrestienp, 2005. 276 p. [in Finnish].

18. Dobre praktyki komunikacyjne dla sądów powszechnych. Ministerstwo Sprawiedliwości URL: <https://www.arch.ms.gov.pl/dzialalnosc/strategia/komunikacja/> [in Polish].
19. Gerichtsverfassungsgesetz Ausfertigungsdatum: 12.09.1950. URL: <https://www.gesetze-iminternet.de/gvg/GVG.pdf> [in German].
20. HM Courts & Tribunals Service. URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/hm-courts-and-tribunals-service> [in English].
21. Meyer, H.N. (2014). Social Media and the Courts: Innovative Tools or Dangerous Fad? A Practical Guide for Court Administrators. International Journal For Court Administration. June 2014. URL: <https://www.iacajournal.org/articles/10.18352/ijca.136/galley/127/download/> [in English].
22. Mita D. La stratégie de communication judiciaire en Lettonie. European Court of Human Rights, 2018. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Speech_20180126_Mita_JY_FRA.pdf [in English].
23. Rechtspflegerinnen & Rechtspfleger. URL: <https://www.justiz.bayern.de/berufe-und-stellen/rechtspfleger/> [in German].
24. Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20010981070/T/D20011070L.pdf> [in Polish].